

9. Kaupunginarkisto

Kaupunginarkiston toimintakertomus v:lta 1949 oli seuraavan sisältöinen:

Henkilökunta. Kaupunginarkiston henkilökunnan kokoonpanossa ei v:n 1949 aikana tapahtunut muutoksia, vaan kaupunginarkistonhoitajana oli edelleenkin filosofian maisteri R. Rosén, arkistoamanuensseina filosofian maisterit V. Mattila ja S. Möller, toimistonhoitajana neiti A. Soura ja vahtimestarina herra E. Parkkali. Temppeliaukion arkistovaraston lämmittämisestä huolehti vahtimestarin kesäloman aikana rouva A. Välimäki.

Kaupunginhallituksen suostumuksella kaupunginarkistonhoitaja tammikuun 8 p:n ja 19 p:n välisenä aikana kävi Tukholmassa tutkimassa eräissä sikäläisissä arkistoissa ja kirjastoissa säilytettäviä, Helsinkiä koskevia kartta- ja asiakirjakokoelmia ja sopimassa niiden osittaisesta valokuvaamisesta kaupungin laskuun. Amanuenssi Mattila oli maaliskuun 14 p:n ja huhtikuun 13 p:n välisen ajan virkavapaana tieteellisiä töitä varten sijaisenaan toimistonhoitaja Soura, jonka sijaisena vuorostaan oli filosofian maisteri K. Arajärvi. Amanuenssi Möller osallistui maaliskuun 28 p:n ja huhtikuun 7 p:n välisenä aikana työtehtöimiston järjestämiin lomaketeknillisiin kursseihin.

Toimisto- ja arkistotilat. Kaupunginarkiston toimiston sijoituksen Sofiankadun talon n:o 1 toiseen kerrokseen kiinteistölautakunta lopullisesti vahvisti maaliskuun 21 p:nä. Varsinaisiin arkistotiloihin ei vielä kukaan ollut saatu parannusta, vaan asiakirja-aineistoa oli edelleenkin pakko säilyttää runsaat määrät paitsi Temppeliaukion kalliosuojassa myöskin taloissa Sofiankatu 4 ja Unioninkatu 27 olevissa maanalaisissa, niissä vuodesta toiseen työskentelevien virkamiesten terveydelle vahingollisissa suojissa, jotka eivät vastaa arkistolain täytäntöönpanosäännöksissä vahvistettuja vaatimuksia. Epätyydyttävä tilanne oli entisestään sikäli pahentunut, että viimeksi mainittujen varastojen tultua täytetyiksi viimeistä käyttökelpoista sijaa myöten oli pakko sijoittaa toisiin tarkoitukseen varattuun Temppeliaukion arkistovarastoon useita sellaisia kaupunginarkistolle luovutettuja asiakirjaryhmiä, jotka tarkoituksenmukaisimmin olisi säilytettävä arkiston toimiston ulottuvilla. Melkoisia vaikeuksia tuotti varsinkin kansanhuoltoelinten toiminnan supistuessa välttämättömäksi käynyt, useita satoja metrejä käsittävien kansanhuolto-asiakirjojen sijoittaminen Unioninkadun 27:een. Monien vaiheiden jälkeen saatiin vihdoin osittainen helpotus sen kautta, että kiinteistötoimiston talo-osasto kansanhuolto-toimistolle luovutti erillisen huoneen Erottajan kalliosuojasta, johon myöskin osa kaupunginarkistoon jo siirrettyä aineistoa voitiin toimittaa. Kaupunginjohtaja A. Tuurnan anottua, että kaupunginarkistosta luovutettaisiin väliaikainen säilytystila eräitä toistaiseksi Helsingissä tarvittavia ent. Viipurin kaupungin hoitokunnan asiakirjasarjoja varten, ja kaupunginarkiston katsottua, että anomusta eräin ehdoin voidaan puoltaa, kaupunginhallitus suostui siihen, että tarkoitukseen lyhyin irtisanomisajoin 1 574 mk:n kuukausivuokrin luovutetaan muuan Temppeliaukion kalliosuojassa oleva pienehkö, erillinen huone, joka arkiston oman sijoitussuunnitelman mukaan on varattu sille luovutettavien yksityisten kokoelmien säilytyspaikaksi.

Toiminta kunnallisena arkistokeskusviranomaisena

Esitykset ja lausunnot. Yleiseen kunnalliseen arkistohallintoon kuuluvista, kaupungin-arkiston antamista lausunnoista ja esityksistä mainittakoon seuraavat:

kaupunginhallitukselle: tammikuun 21 p:nä satamalaitoksen varastoimis- ja laituri-huolto-osaston eräiden asiakirjasarjojen seulomisesta; tammikuun 24 p:nä Pakilan Prästbackan tilan asiakirjojen lunastamisesta; helmikuun 7 p:nä kaupungin virastojen ja laitosten hallussa olevan kirjallisuuden inventoinnista ja yleisen kirjallisuuskeskuskortiston aikaansaamisesta; helmikuun 28 p:nä ja syyskuun 21 p:nä säilytystilojen varaamisesta kansanhuoltolautakunnan arkistolle; maaliskuun 8 p:nä väliaikaisen säilytystilan luovuttamisesta ent. Viipurin kaupungin hoitokunnan eräitä asiakirjoja varten; huhtikuun 29 p:nä Thomson—Reader-mallisen lukulaitteen hankkimisesta arkistofilmien käytön helpottamiseksi; kesäkuun 13 p:nä varojen myöntämisestä kirjallisuuden ostamiseksi professori K. Blomstedtin perikunnalta; ja lokakuun 31 p:nä kiinteistötoimiston maatalousosaston arkiston inventoinnista ja järjestämisestä; sekä

työtehotoimistolle: maaliskuun 18 p:nä lomakerationalisoinnista; ja marraskuun 21 p:nä erästä konttoriteknillisestä aloitteesta.

Tarkastukset ja arkistoneuvonta. Johtosäännön 11 §:n mukaisia tarkastuksia suoritettiin vuoden kuluessa kiinteistötoimiston asemakaavaosaston ja maatalousosaston, kansanhuoltotoimiston, terveydellisten tutkimusten laboratorion, työasiamiehen toimiston, työnvälitystoimiston ja virkalääkäriin toimiston arkistoissa.

Kuten aikaisemminkin useat henkilöt vuoden kuluessa kävivät tutustumassa arkistoinnismenetelmiin ja neuvoja pyytämässä. Kunnankamreerien yhdistyksen neuvottelupäivillä kaupunginarkistonhoitaja piti esitelmän nykyaikaisen arkistonhoidon päämääristä ja menetelmistä.

Toiminta asiakirjavarikkona ja tutkimuslaitoksena

Asiakirjasirrot. Asiakirjoja luovuttivat kertomusvuoden kuluessa seuraavat virastot, laitokset ja yksityiset virkamiehet:

kaupunginhallitus; tilastotoimisto; revisiotoimisto; verotusvalmisteluvirasto; kiinteistötoimiston kanslia-, maatalous-, asemakaava-, kaupunkimittaus- ja talo-osastot; kaasulaitos; satamalaitoksen varastoimis- ja laiturihuolto-osasto; sairaalain tilivirasto; lastensuojeluviraston suojelukasvatus- ja äitiysavustus- ja perhelisätoimistot; työasiainlautakunta; musiikkilautakunnan toimisto; kansanhuoltotoimisto; rakennustoimikunta; rakennusasiamiehen toimisto; kaasun- ja sähkönsäätövaliokunta; konepajakomitea; kaupunginjohtaja E. Rydman; rahatoimenjohtaja E. von Frenckell; kaupunginsihteerit E. Waronen; apulaiskaupunginsihteerit G. Brotherus ja T. Törnblom; sekä kansliasihteerit P.-E. Gustafs ja S. Hellevaara. Valtionarkistoon aikoinaan talletettu, Helsingin historiaa koskevia asiakirjajäljennöksiä sisältävä T. Hartmanin kokoelma siirrettiin kaupungin historiatoimikunnan toimesta kaupunginarkistoon. Talletuksina vastaanotettiin Helsingin polttopuukeskuksen ja Polttopuun hankintajärjestön sekä Osuuskunta Turvetuotteen arkistot. Oston kautta hankittiin joukko Pakilan Prästbackan tilaa koskevia asiakirjoja. Neiti S. Florström lahjoitti eräitä Helsingin taloja ym. koskevia asiakirjoja. Kaiken kaikkiaan vastaanotettiin n. 130 hyllymetriä hyllyille asetettua arkistoaineistoa sekä lisäksi kansanhuoltotoimiston arkistoa 560 erikokoista laatikkoa, 333 pakettia, 407 kansiota ja 560 sakkia; osa viimeksi mainitusta aineistosta siirrettiin, kuten edellä jo mainittiin, sittemmin Erottajan kalliosuojaan. Kaupunginarkistonhoitajan Tukholmaan tekemän matkan yhteydessä valokuvattiin n. 80 ajalta ennen v. 1809 peräisin olevaa, Helsingin historiaan liittyvää karttaa tai rakennuspiirustusta, ja sitä paitsi arkiston laskuun joko mikrofilmattiin tai fotostatoitiin useita Vanhankaupungin tai Vironniemen Helsingin historiaa valaisevia asiakirjoja.

Inventoinnit sekä järjestely- ja luettelotoimistyöt. Paria pientä ryhmää lukuunottamatta kaikki v:n 1949 aikana vastaanotetut asiakirjat inventoitiin, asetettiin paikoilleen ja osaksi järjestettiin; kansanhuoltotoimiston asiakirjojen sijoittelusta huolehtivat pääasiallisesti toimiston omat arkistovirkailijat. Työvoimaviranomaisten asiakirjoissa suoritettiin eräitä välttämättömiä uudelleenjärjestelyjä ja yhdistelyjä. Ent. rahatoimikamarin sekalaisten asiakirjojen inventtaus ja luettelointi saatettiin päätökseen. Valtuuston ja rahatoimikama-

rin pöytäkirjojen liitteiden järjestämistä jatkettiin. Niinikään jatkettiin maistraatin arkiston inventointia ja järjestämistä. Kaupunginarkistonhoitajan valvonnassa tapahtuva mutta vierain työvoimin suoritettu väestönsuojeluviranomaisten arkistojen järjestäminen saatiin pääosalta päätökseen.

Käsikirjasto. Kirjaston järjestämistä ns. desimaalijärjestelmää noudattamalla jatkettiin vuoden kuluessa sikäli kuin juoksevilta toimistotöiltä siihen jäi aikaa. Kirjalahjoituksia tekivät vuoden varrella: Allmänna brandförsäkringsverket för byggnader å landet (Tukholma). Suomen historiallinen seura, Lundin yliopiston kirjasto, filosofian tohtori G. Kerkkonen, satamahallintotoimisto, kamreeri A. Ekman, filosofian maisteri S. Möller, Tukholman kaupunginarkisto, painatus- ja hankintatoimisto, Oy. Fazerin musiikkikauppa, Lauttasaaren säätiö, Helsingin pikkukirkkoyhdistys, Jyväskylän kaupunginhallitus, dosentti A. Halila, tieteellisten seurain valtuuskunta ja ylioppilas Y. Blomstedt. Kaupunginhallituksen myöntämän määrärahan turvin professori K. Blomstedtin perikunnalta ostettiin melkoinen määrä historiallista kirjallisuutta ja niinikään saatiin oston kautta eräitä merkittäviä lisiä käsikirjaston Helsinki-osastoon. Kaikkiaan kirjastoa kartutettiin 441 niteellä.

Kirjeenvaihto ja arkiston käyttö. Saapuneita kirjeitä diarioitiin 137 (v. 1948 152) ja menneitä 92 (71). Jäljennöksiä, todistuksia ja kirjallisia selvityksiä annettiin 158 (97). Puhelimitse tehtyjä hengillepano- ym. tiedusteluja merkittiin toimistossa 35 (40), mutta todellinen lukumäärä oli huomattavasti suurempi, koska monet tiedustelut esitettiin suoraan arkiston varastoissa työskenteleville virkamiehille. Asiakaskäyntejä (tutkijoita sekä tietojen ja selvitysten tarvitsijoita) merkittiin toimistossa 93 (88) ja Tempeliaukion tutkijainluetteloon 261 (169); näihin lukuihin eivät sisälly ne monet käynnit, joita varsinkin rahatoimiston virkailijat suorittivat eri virastojen asiakirjoja käyttäessään. Kokonaan tilastojen ulkopuolelle on jätetty ne monet, mitä erilaatuisimpia Helsingin menneisyyttä koskeneet ja usein melkoisesti työtä aiheuttaneet tiedustelut, joita osaksi lähestyvien 400-vuotisjuhlien johdosta, osaksi huomattavasti vilkastuneen yleisen Helsingin harrastuksen ansiosta tekivät sekä virastot ja sanomalehdet että yksityiset henkilöt. Asiakirjoja annettiin eri kunnallisille virastoille lainaksi 40 (53) arkistoyksikköä.

Tulot ja menot. Kaupunginarkiston tulot, jotka supistuvat annetuista toimituskirjoista kertyviin lunastusmaksuihin, nousivat kertomusvuonna 2 320 mk:aan (v. 1948 1 480 mk).

Menot, niihin laskettuina myöskin tilitysvuokrat, olivat 2 158 430 mk (2 034 745 mk). Tästä määrästä on kuitenkin vähennettävä ent. Viipurin kaupungin hoitokunnan ja selvittelytoimiston puolesta palautuksena menomomentille Vuokra suoritettu osuus Tempeliaukion arkistovaraston vuokrasta.